

Sprawozdanie z obrad sekcji III

Obrady sekcji 3 zdominowały zagadnienia kształcenia polonistycznego, ujęte w 3 bloki problemowe: 1/ Dydaktyka polonistyczna jako dyscyplina akademicka – jej zobowiązania wobec zmieniającej się szkoły i rzeczywistości kulturowej; 2/ ranga (miejsce) języka polskiego wśród innych przedmiotów szkolnego nauczania; 3/ praktyka polonistyczna wobec nowych zadań, wyzwań i oczekiwań.

W obszarze pierwszym referenci jednomyślnie artykułowali konieczność wzmocnienia miejsca dydaktyki przedmiotowej w programach studiów nauczycielskich oraz jej nowe zobowiązania (określane **polonistyką alternatywną**, wielomedialną). Wywodzono je z potrzeb nauczania kulturoznawczego, rozumianego jako uczenie różnych rodzajów sztuk oraz sposobów i metod ich interpretowania. Zgodnie podkreślano, że jest to podstawowy warunek dialogu edukacyjnego, zwłaszcza w obszarze rozwijania umiejętności analityczno-interpretacyjnych literatury i kultury najnowszej.

W związku z tymi zadaniami, w centrum postawiono pytanie: **jak organizować proces kształcenia polonistycznego**. W referatach oraz w dyskusji jednomyślnie odpowiadano, że a/ w ścisłej współpracy szkoły i uczelni; b/ przez wzmocnienie znaczenia praktyk zawodowych, w tym ich charakteru interdyscyplinarnego. Postulowano m. in. pilną konieczność **wzmocnienia rangi przygotowania psychopedagogicznego studenta**, zwłaszcza w obszarze umiejętności interpersonalnych – docierania do młodzieży, nawiązywania z nią kontaktu, porozumienia. Takich umiejętności nie zapewniają programy kształcenia zawodowego na filologicznych studiach nauczycielskich. Pokazały to badania na reprezentatywnych grupach badawczych - 1400 studentów polonistyki oraz początkujących nauczycieli. W autoocenach przygotowania zawodowego podkreślali oni konieczność szkoleń uzupełniających z psychologii i pedagogiki. W propozycjach dydaktyków – także krytycznych wobec faktycznego znaczenia praktyk – powtarzał się postulat zwiększenia liczby godzin praktyk szkolnych oraz nowych ich form programowych, między innymi indywidualnej pracy z uczniem w szkole w ścisłej współpracy z pedagogiem szkolnym.

Potrzeba dobrego wykształcenia zawodowego znalazła rozwinięcie w **komplementarnym obszarze zagadnień**, nad którymi dyskutowano w drugim dniu obrad, tj. rangi języka polskiego wśród innych przedmiotów szkolnych. Podkreślano jednomyślnie, że jest ona niezadowalająca, ponieważ język polski jest przez uczniów traktowany jako **jeden z wielu**

przedmiotów szkolnego nauczania, a **jego faktyczna pozycja zależy od rangi, jaką nada mu polonista**. Stąd podkreślano konieczność wzmocnienia w przedmiotowych treściach nauczania kulturowego idei narodotwórczej i tożsamościowej. Świadomość należenia do europejskiej rodziny wymaga jednocześnie obecności drugiego składnika wspomaganie formacyjnego wychowanków - równie silnej świadomości odrębnej tożsamości kulturowo-narodowej. Z prezentowanych badań empirycznych referentów wynika, że młodzież (szczególnie na poziomie gimnazjum) traktuje ten przedmiot analogicznie do przedmiotów uczących języków obcych, tzn. przypisuje mu przede wszystkim rozwijanie umiejętności komunikacyjnych (mówienia, pisanie, czytania, porozumiewania). Marginalizuje natomiast zadania formacyjne (wychowawcze). W efekcie uczniowie opowiadają się za jego „częściową nieprzydatnością”. Dlatego zobowiązania języka polskiego (artykułowane w obradach plenarnych) do **kształtowania poczucia tożsamości narodowej „cyfrowych tubylców”** znalazły pełne potwierdzenie i rzetelne udokumentowanie w obradach sekcji 3. Wychowywanie do wartości narodowych to podstawowe zadanie formacyjne polonistyki szkolnej XXI wieku.

Na pytanie: **jak poprawić rangę przedmiotu** ostatecznie odpowiadano: 1/. podnieść poziom kandydatów na studia polonistyczne (np. wprowadzić egzamin wstępny, sprawdzający konieczne predyspozycje zawodowe; 2/ łagodzić/umniejszać w praktyce szkolnej „kult mierzalności” procesu kształcenia polonistycznego. W uzasadnieniach podkreślano, że powszechnie stosowana standaryzacja przesuwająca edukacyjny „środek”/punkt ciężkości z celów na wyniki nauczania. Preferuje na wszystkich etapach nauczania osiągnięcia mierzalne (jeden z referentów, dr Zając stwierdził: „permanentne badanie wypiera samo nauczanie”). W uzasadnieniach podkreślano, że standardy nie są ani koniecznym, ani tym bardziej wystarczającym wyznacznikiem **dobrego nauczania i wychowania**. Marginalizują aktywizację intelektualną młodzieży i te procesy wychowawcze, dla których fundamentem aksjologicznym jest kultura narodowa. W związku z tym wnioskowano **o zwiększenie:**

- oferty lekturowej polskich autorów – zwłaszcza na poziomie kształcenia literackiego w liceum;
- godzin języka polskiego jako przedmiotu szkolnego na poziomie szkoły średniej; zapewnienia tym samym spokojnego tempa realizacji celów edukacji polonistycznej;

- wzmocnienie rangi kształcenia polonistycznego przez podniesienie jakości kształcenia/wychowania językowo-kulturowego (w tym - środka wyzwalania kreatywności językowej). W dyskusji i referatach podkreślano konieczność podniesienia poziomu kompetencji komunikacyjnych uczniów (na niski poziom, zwłaszcza poprawności ortograficznej wskazały prezentowane badania empiryczne w szkołach podstawowych i gimnazjum).

Trzeci obszar zagadnień dotyczył sposobów **praktycznego łączenia dydaktyki nauczania języka polskiego z metodyką uczenia się**. Referaty pokazywały możliwe – bo zweryfikowane w praktyce lekcyjnej - rozwiązania metodyczne edukacji czytelniczej oraz kulturowej w działalności szkolnej, ale także innych instytucji o charakterze oświatowym. Nauczyciele wskazywali na wiele możliwości praktykowania lektury dla przyjemności (cenne przykłady dotyczyły kształcenia literacko-kulturowego, m. in. zabaw literackich, festiwali beletrystycznych). We wnioskach podkreślano, że warunkiem koniecznym musi być „model” nauczyciela - polonisty skutecznego, z pasją, permanentnie doskonalącego się, o wysokich kompetencjach intelektualnych i komunikacyjnych.

We wnioskach końcowych podkreślono, że dydaktyka przedmiotowa na studiach nauczycielskich wymaga odpowiednio wysokiego przygotowania absolwentów szkół ponadgimnazjalnych. 3-dniowe obrady w pełni potwierdziły zasadność apelu Kongresu do władz wydziałów oraz instytutów filologii polskiej o branie pod uwagę wyników części ustnej egzaminu maturalnego. Uznawanie tych wyników, dając uczelniom prawo do stawiania konkretnych wymagań podczas egzaminów wstępnych, otwiera szanse **na podniesienie statusu języka polskiego w systemie kształcenia**. Realizację tego postulatu wszyscy referenci sekcji 3 uznali za działanie konieczne i pilne.

Uważamy także, że rozpoczęcie prac nad koncepcją egzaminu państwowego dla osób pragnących wykonywać zawód nauczyciela, jest nie tylko uzasadnione, ale i konieczne. Jak podkreślano i w obradach plenarnych, i sekcyjnych, zawód polonisty jest dzisiaj trudniejszy niż kiedykolwiek.

Opracowanie:

Zofia Budrewicz